

HELALLER VE HARAMLAR-II

(Gıdalar)

Doç. Dr. İbrahim PAÇACI
ASÜ İslamî İlimler Fakültesi

TEZKİYE

Kara hayvanlarının etinin helal olması için *tezkiye* şarttır.

Tezkiye, *ihdiyârî* ve *ıztırârî* (*hükmi*) kısımlarına ayrılmaktadır.

İhtiyârî Tezkiye

İhtiyârî tezkiye hayvanın nefes, yemek borusu ve şah damarları kesilmesidir.

Ebû Hanîfe'ye göre, bunlardan en az üçünün, Ebû Yûsuf'a göre yemek ve nefes borusuyla birlikte damarlardan en az birinin kesilmesi gerekir.

Şâfiî ve Hanbelîlere göre ise, yemek ve nefes borusunun kesilmesi yeterlidir.

Büyük ve küçükbaş hayvanların boğazlarından kesimine *zebh*; deve gibi gerdanlı hayvanların boynun gövdeye bittiği yerden kesimine de *nahr* denmektedir.

TEZKİYE

Tezkiye işlemini yapan kimsenin, temyiz gücüne sahip Müslüman veya kitâbî olması gerekir. Kur'ân-ı Kerîm'de,

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ

“Bugün size temiz ve güzel şeyler helal kılınmıştır. Bu çerçeveden olarak, kendilerine kitap verilenlerin yiyecekleri size, sizin yiyecekleriniz de onlara helal kılınmıştır.” (Mâide 5/5)

Fakihlerin çoğunluğuna göre, ehl-i kitabın kestiği, ancak İslâmî usule göre olması halinde helal olur. Fakat bazı Malikîlere göre, kendi dinlerine göre geçerli olması yeterlidir.

Başta Hanefîler ve Mâlikîler olmak üzere fakihlerin çoğunluğu kesim esnasında besmeleyi şart görür. Buna göre besmelenin kasten terk edilmesi halinde hayvanın eti yenmez.

TEZKİYE

Nitekim Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır:

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

“Eğer Allah'ın âyetlerine inanıyorsanız, üzerine O'nun adı anılarak kesilenlerden yiyin” (En'âm 6/118)

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ

“Üzerine Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanlardan yemeyin” (En'âm 6/121).

Fakat unutulması durumunda, hükmen besmeleyi söylemiş sayılır. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s.) *“Ümmetinden yanılma, unutma ve zorla yaptıklarının sorumluluğu kaldırılmıştır”* buyurmuştur (Buhârî, “Hudûd”, 22).

TEZKİYE

Buna karşılık İmam Şâfiî ve bir grup fakihe göre, besmele farz değil sünnettir. Söz konusu âyetler ise putlar için kesilen hayvanlarla ilgilidir.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

ذَبِيحَةُ الْمُسْلِمِ حَلَالٌ ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ أَوْ لَمْ يَذْكُرْ

“Allah’ın adını ansa da anmasa da Müslüman’ın kestği helâldir.” (Zeylaî, Nasbü’r-râye, IV, 183)

أن قوما قالوا للنبي صلى الله عليه و سلم إن قوما يأتوننا باللحم لا ندري أذكر اسم الله عليه أم لا ؟ فقال سموا عليه أنتم وكلوه

“Bir grup insan Hz. Peygamber (s.a.s.)’e, ‘Bazı kimseler bize et getiriyor, Allâh’ın adını anıp anmadıklarını bilmiyoruz. Hükmü nedir?’ diye sordu. O da ‘Besmele çekin ve yiyin’ diye cevap verdi.” (Buhârî, “Zebâih”, 21)

TEZKİYE

Yeni Kesim Yöntemleri

Avrupa ve bir takım batılı ülkelerde, hayvanlara daha az acı verdiği düşünülen sersemletme, omuriliğe şiş sokma, elektroşok, tabanca ve karbondioksit gazı verme gibi sersemletme ve bayıltma yöntemleri uygulanmaktadır.

İslâm'a göre kesim esnasında hayvana eziyet vermemek esastır. Rasûlullâh (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

إن الله كتب الإحسان على كل شيء فإذا قتلتم فأحسنوا القتلة وإذا ذبحتم فأحسنوا الذبح وليحد أحدكم شفرته فليرح ذبيحته

“Allâh her şeyde ihsanı emretmiştir. Hatta savaş veya idam cezası sebebiyle birini öldürecekseniz ona iyi davranın; bir hayvan kesecekseniz, ona iyi davranın. Biriniz hayvan keseceği zaman, bıçağını bilesin ve hayvanı rahat ettirsin.” (Müslim, “Sayd ve Zebâih”, 57)

TEZKİYE

Seri Kesim

Kanatlı hayvanların makineler vasıtasıyla hızlı kesimine *seri kesim* denir.

Bu usulde açıklığa kavuşması gereken iki husus bulunmaktadır: a) Elektroşok verilmesi. b) Sulu yolum.

Iztırârî Kesim

Normal yollarla kesilmesi zor ve mümkün olmayan hayvanların avlanması veya yaralanmasıdır. Bu yolla ele geçirilen hayvanlar kesilmemiş olsa bile, tezkiye edilmiş kabul edilir.

HAYVANLARIN ETİ DIŐINDAKİ KISIMLARI

Őer'î usullere uygun kesilen hayvanın bütün organlarının yenmesi helal değildir:

- Mesanesi
- Safra kesesi
- Cinsel organı
- Testisleri
- Hastalık sebebiyle ortaya çıkan ur ve benzerlerinin

Yenmesi tahrimen mekruhtur.

ET DIŐINDAKİ HAYVANSAL ÜRÜNLER

Yumurta

Eti yenen hayvanların yumurtalarının da yenilebileceği konusunda görüş birliği vardır. Buna göre;

Canlı iken veya usulüne uygun kesildikten sonra çıkan yumurta bozulmamış olmak kaydıyla helaldir.

Boğazlanmadan ölen hayvandan çıkan yumurta ise, kabuğu sertleşmişse yenebilir.

Hanefî ve Hanbelîlere göre eti yenmeyen hayvanın yumurtası helal değildir; Malikîlere göre ise yenebilir.

Balık yumurtası helaldir.

ET DIŐINDAKİ HAYVANSAL ÜRÜNLER

Süt

Eti yenen hayvanların sütü, mayalanıp alkollü hale gelmedikçe helaldir. Aynı şekilde bu sütlerden elde edilen yağ, peynir, yoğurt ve benzeri süt ürünleri de helaldir.

İnsan sütü ve at sütü helal kabul edilmiştir.

Peynir Mayası

Usulüne göre kesilen eti yenen hayvanların karnından elde edilen peynir mayası helaldir.

Ebû Hanife ve diğer mezheplere göre ölü hayvandan elde edilen maya da temizdir.

İmameyne göre ise, katı ise yıkanıp kullanılabilir, sıvı ise kullanılamaz.

Domuzdan elde edilen maya haramdır.

KATKI MADDELERİ

Katkı maddeleri, kaynakları itibarıyla hayvansal, bitkisel ve mikrobiyal kökenli olabileceği gibi sentetik de olabilmektedir.

Katkı maddeleri domuz veya leşten elde edilmiş ise içine katıldığı gıda da haram olur.

Ancak bazı İslâm bilginleri, istihale ve istihlak ile dinen mahzurlu olan katkı maddelerinin helal olabileceğini kabul etmiştir.

Hanefîlerin çoğunluğu, necis maddelerin istihaleyle temiz hale geleceğini kabul eden İmâm Muhammed'in görüşünü esas almıştır. Mâlikîler de aynı görüşü benimser.

Şâfiîler ve Hanbelîler ise istihaleye sıcak bakmamıştır.

Bu konuda kimya uzmanlarının karar vermesi uygun olur.

TEŐEKKÜR EDERİM...

<http://www.ibrahimpacaci.com.tr>

ipacaci@hotmail.com